

Панчук Н.П. **Оволодіння педагогічними цінностями в процесі професійної підготовки фахівця** / Н.П.Панчук // Актуальні проблеми психології особистості та міжособистісних взаємин, 18-19 травня 2011р., Київ - Кам'янець-Подільський: Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції / За ред. С.Д.Максименка, Л.А.Онуфрієвої. - Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори», 2011. – С.130 – 133.

УДК 159.9:378

Н.П.Панчук, кандидат психологічних наук, доцент

м. Кам'янець-Подільський

ОВОЛОДІННЯ ЦІННОСТЯМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРОФЕСІЇ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ

У статті розглядаються характеристики ціннісних орієнтацій особистості майбутнього вчителя як соціальних цінностей, що виступають для педагога в якості стратегічних цілей його діяльності, посідають визначальний щабель у мотиваційно-регулятивній системі поведінки та професійної діяльності і впливають на зміст і спрямованість його потреб, мотивів і інтересів, досліджено ефективні форми роботи зі студентами, зокрема, психологічні вправи та аналіз і розв'язування життєвих і педагогічних ситуацій, які сприяють виробленню позитивної мотивації на майбутню професійну діяльність, зростанню альтруїстичної спрямованості діяльності вчителя, розширенню пізнавального інтересу до оволодіння обраною професією, зміщенню акцентів з професійно-предметних цінностей на особистісно зорієнтовані.

Ключові слова: цінності, особистісні ціннісні орієнтації, професійні цінності, особистісне самовизначення, професійна самовизначення, структура особистості, професійно-педагогічна спрямованість, професійний шлях.

В статье рассматриваются характеристики ценностных ориентаций личности будущего учителя как социальных ценностей, которые выступают для педагога в качестве стратегических целей его деятельности, занимают определяющую степень в мотивационно-регулятивной системе поведения и профессиональной деятельности и

вливают на содержание и направленность его потребностей, мотивов и интересов, исследованы эффективные формы работы со студентами, в частности, психологические упражнения, анализ и решение жизненных и педагогических ситуаций, которые способствуют выработке позитивной мотивации на будущую профессиональную деятельность, росту альтруистичной направленности, расширению познавательного интереса к овладению избранной профессией, смещению акцентов из профессионально-предметных ценностей на личностно сориентированные.

Ключевые слова: ценности, личностные ценностные ориентации, профессиональные ценности, личностное самоопределение, профессиональное самоопределение, структура личности, профессионально-педагогическая направленность, профессиональный путь.

Постановка проблеми. Дослідження проблематики цінностей та ціннісних орієнтацій юнацького віку є актуальним, оскільки на цей період припадає особиста ідентифікація молодого людини. У зв'язку з цим потреба у чітких ціннісних орієнтаціях помітно зростає. З психологічної точки зору ціннісні орієнтації є компонентом структури особистості, який відображає життєвий досвід, накопичений особистістю в індивідуальному розвитку та являє собою серцевину свідомості, з точки зору якої вирішується багато важливих життєвих питань. У ціннісних орієнтаціях проявляється стійке, соціально-зумовлене, вибіркоче ставлення людини до сукупності матеріальних і духовних суспільних благ та ідеалів. Дослідниками приділялась достатня увага вивченню співвідношення ціннісних орієнтацій і реальної поведінки особистості; взаємозв'язку індивідуальної системи цінностей особистості з груповою самосвідомістю; формуванню ціннісних орієнтацій як одного з найважливіших показників самовизначення особистості; дослідженню динаміки ціннісних орієнтацій в залежності від віку. Проте, поза увагою дослідників залишилась проблема становлення ціннісних орієнтацій вчителя, виявлення факторів впливу на цей процес та умов його оптимізації; недостатньо розглянуто особливості впливу процесу

професіоналізації на формування системи ціннісних орієнтацій молоді; не повністю висвітлено питання про суть та ієрархічні структури ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя на сучасному етапі розвитку суспільства.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Узагальнення результатів вивчення психолого-педагогічних (В.Г.Алексєєва, К.А.Альбуханова-Славська, І.Д.Бєх, М.Й.Боришевський, Т.В.Бутківська, І.В.Дубровіна, С.Д.Максименко, В.А.Семіченко, Р.П.Скульський, Н.В.Чепелева та ін.) аспектів ціннісних орієнтацій з боку виховання у майбутніх вчителів пріоритетних цінностей, засвоєння та відбору ціннісних систем через педагогічну взаємодію у невідривному взаємозв'язку з проблемами професіоналізації особистості дозволяють розглядати їх як одне з основних новоутворень юнацького віку.

Ціннісні орієнтації особистості майбутнього вчителя - це такі соціальні цінності, які виступають для педагога в якості стратегічних цілей його діяльності, посідають визначальний щабель у мотиваційно-регулятивній системі поведінки та професійної діяльності і впливають на зміст і спрямованість його потреб, мотивів і інтересів. Проблема ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя розглядалась опосередковано і в роботах, присвячених виховним аспектам в їх професійній підготовці [2], [6], [7]. Специфічною особливістю виховання студентів педагогічних навчальних закладів, вважає Р. П.Скульський, є те, що воно ставить такі головні цілі: 1) добитися якнайкращого виховання майбутніх вчителів, бо вихователь сам повинен бути добре вихованим; 2) підготувати студентів до виховної роботи з дітьми, підлітками, молоддю та дорослими. Ефективність цієї роботи зі студентською молоддю,- вважає Р.П.Скульський, - залежить від того, наскільки зовнішні виховні впливи на майбутнього педагога відповідають завданням та змісту його самовиховання, що в традиційній виховній практиці недооцінювалось. Оптимальним варіантом організації співпраці вихователя з вихованцем приймається такий, де "внутрішні" зусилля студента, спрямовані на оволодіння певними людськими цінностями, посилюються завдяки

"зовнішнім впливам" на нього викладача. "Зовнішні впливи" - це створення умов, що сприяють оволодінню студентом тими чи іншими людськими цінностями або виховним ідеалом в цілому. Для того, щоб створити такі умови, необхідно знати, якими виховними ідеалами керуються студенти, на які людські цінності орієнтуються [7].

Свідомий вибір пріоритетів вперше відбувається при виборі професії в юнацькому віці. Однак, спеціальні дослідження, присвячені вивченням особливостей мотивації вибору та отримання професії вчителя педвузу та усвідомлення ними вимог до сучасного вчителя показали наявність широкого діапазону мотивів вибору професії педагога: професійні, предметні, престижні, утилітарно-прагматичні, соціальні, інфантильні, наслідування та відсутність мотивації, тобто випадковість вибору; переважання у студентів предметних мотивів та низький рівень їх поєднання з професійними, а значить відсутність установки на роботу в школі, падіння в зв'язку з соціальною ситуацією в країні питомої ваги мотивів престижності педагогічної професії та появу нової за змістом мотивації вибору професії вчителя - безкоштовність навчання в педвузі; зміщення професійних мотивів вибору педагогічної професії до закінчення ВНЗ на нижчі ранги, що є свідченням того, що навчально-виховний процес ВНЗ мало впливає на формування професійно-педагогічної спрямованості майбутнього вчителя; поверхове усвідомлення студентами вимог до сучасного вчителя, яке проявляється в визначенні ними переважно тих особистісних якостей, які далеко не завжди є першочерговими в діяльності вчителя та наявності предметних знань; низьку обізнаність студентів всіх курсів зі структурою педагогічних здібностей та функціями кожного із компонентів в педагогічній діяльності; наявність негативних установок на діяльність сучасного вчителя та їх підсилення в зв'язку з набуттям особистого досвіду під час проходження педагогічної практики [9; с.7-8].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є вивчення психологічних особливостей оволодіння

професійними ціннісними орієнтаціями майбутніми педагогами у навчально-виховному процесі вузу; аналіз змісту ціннісних орієнтацій, як центральних компонентів психологічної структури особистості; виявлення ієрархії ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя в процесі навчання у вузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. На основі вивчення професійно-ціннісних орієнтацій студентської молоді виділено три групи досліджуваних: першу складають студенти, орієнтовані на освіту як на професію. Найголовніше для них - інтерес до майбутньої роботи, бажання реалізувати себе в ній. В першу групу входить третина студентів; другу групу складають студенти, орієнтовані на бізнес. Для них освіта виступає в якості інструмента для того, щоб в подальшому спробувати створити свою власну справу. До своєї професії вони відносяться менш зацікавлено, ніж перша група; третю групу складають студенти, яких, з одного боку, можна назвати "ті, які ще не визначилися", з другого - задавлені різними проблемами особистого, побутового плану. В їх оцінках, позиціях немає ясності і спрямованості уявлень двох перших груп. На першому плані у них виступають побутові, особисті, житлові, сімейні проблеми. Це група тих, що "пливуть за течією". Можна припустити, що в цю групу потрапляють ті, для кого процес самовизначення, вибору шляху, цілеспрямованості не характерний [8].

Ефективність діяльності спеціаліста залежить як від професійних якостей, соціально-професійних, так і від особистісних характеристик, в тому числі і ціннісних орієнтацій. При прогнозуванні ефективності професійної діяльності майбутнього педагога надійною основою може бути така характеристика як усвідомленість особистістю життєвої позиції. Конкретним показником цієї усвідомленості виступає диференціація особистої системи цінностей студента. При розгляді ціннісно-моральної орієнтації важливого значення набуває проблема справедливості. Вона є однією з центральних в етиці професійного самовизначення і часто саме несправедливість в оплаті праці дезорієнтує багатьох молодих людей при виборі професії, змушуючи їх

відмовлятися від своїх першочергових професійних ідеалів на користь більш вигідних. Педагогічну спрямованість особистості вчителя обумовлюють ціннісні орієнтації: на себе; на засоби педагогічного впливу; на учня, дитячий колектив, на цілі педагогічної діяльності.

Стрижнем і одночасно динамічним початком системи професійно-ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя є його ставлення до своїх особистісно-професійних особливостей. Професійна підготовка вчителя має здійснюватися не як спрямований зовні потік стимулів-подразників дидактичного характеру, а як актуалізація потенційних професійних можливостей особистості і розвиток їх до рівня зрілості. Для управління і самоуправління процесом формування спеціаліста-вчителя необхідно, щоб і студент, і викладач подумки звертались до мети своєї діяльності.

Вступ до навчального закладу змінює соціальний статус особистості, соціальні функції, ролі, види діяльності, посилює соціальний розвиток особистості, включення її в різні сфери суспільних відносин і майбутньої діяльності, що потребує мобілізації внутрішніх ресурсів, природних задатків індивіда та призводить до переоцінки багатьох цінностей. Водночас процес розвитку особистості та її ціннісно-професійне самовизначення залежить від рівня та ступеня соціальної активності, самоактивності і продуктивності самої особистості.

За умов, коли педагогічний процес загалом, оволодіння новими знаннями, цінностями зокрема, формуються як співтворчість, процеси смислотворення і життєтворення зливаються в одне ціле і стають процесом цілісного осмислення і перетворення, перебудови людиною життя.

Говорячи про цінності, як регулятор самоактивності (на відміну від активності) слід мати на увазі й те, що "як об'єктивне явище, феномен, незалежний від свідомості й волі конкретного, реального індивіда, водночас мають бути репрезентовані у свідомості й сфері потреб реального суб'єкта самоактивності як те, що є для нього особисто суб'єктивно значущим, а тому й справляє стимулюючий "зацікавлюючий" вплив. Ціннісні орієнтації є

"потребовим", суб'єктивно значущим утворенням у структурі свідомості й самосвідомості людини, що зумовлює чимало її сутнісних характеристик як особистості, у тому числі самоактивність [4; с.19-20]. "Однією з провідних детермінант самоактивності особистості у виховному процесі є система ціннісних орієнтацій, що внутрішньо визначає напрям і зміст самоактивності, її мотивацію. Водночас слід підкреслити, що певна система цінностей втілюється, предметнюється у тих чи інших конкретних феноменах, котрі пов'язані з відповідними формами життєдіяльності, у якій здійснюється оволодіння цінностями, їх поступове перетворення із "явища зовнішнього" у "явище для себе", тобто відбувається переведення суспільних цінностей у суб'єктивно значущі цінності для даного індивіда" [4; с.21-22].

Аналіз і розробка системи способів оволодіння педагогічними цінностями ґрунтувалися на теоретико-методичних положеннях проблеми особистісно зорієнтованого виховання І.Д.Беха [1], В.А.Роменця стосовно психології творчості [5] та М.Й.Боришевського, котрі стосувалися становлення самоактивності учнів [4]. Розроблена система способів оволодіння цінностями вчительської професії має на меті розширення змісту педагогічних цінностей, осмислення проблемних ситуацій, боротьби мотивів, переоцінки цінностей та використання їх в конкретних реальних ситуаціях.

Система розширення ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя розроблена нами у вигляді спецсемінару "Ціннісні орієнтації вчителя" [2]. В основу практичних занять покладений системоутворюючий фактор самопізнання як провідного компоненту інтеграції психологічних знань у свідомість майбутнього вчителя, на основі якого відбувається перенесення смислів і значень на дії і вчинки, підвищення самоактивності та врешті особистісне зростання, яке передбачає і розширення ціннісних орієнтацій. Саме самопізнання та адекватне самооцінення виступають важливими умовами розширення ціннісних орієнтацій, самоактуалізації особистості. Вони обов'язково передують не тільки процесам самовиховання і самореалізації, але й кожному окремому актові цілепокладання. Якщо

людина не встигла ще сама розібратись в тому, до чого вона прагне, що є смислом її життя, що їй потрібно, якою вона прагне бути у ставленні до людей і до себе самої, які якості їй слід розвивати, а яких рішуче позбавлятися, то це є свідченням відсутності свободи самоздійснення та цілісної самоактуалізації такої особистості. Дійсно вільними і цілепокладання і здійснення намічених на основі ціннісних орієнтацій життєвих цілей стають при умові як формування адекватного позитивного Я-образу, так і усвідомлення співпадання ціннісних орієнтацій з життєвими цілями і планами, власної системи ціннісних орієнтацій, встановлення її пріоритетів чи співіснування в мотиваційній системі несумісних ціннісних систем, розбудови мисленнєвої моделі бажаного майбутнього та бачення шляхів і засобів його досягнення. Завдяки активності самопізнання особистість перестає бути продуктом зовнішніх обставин і виявляє здатність самотворення, яке не відбувається шляхом одноманітного вольового зусилля, а виростає з форм і змісту спілкування з іншими людьми, визначаючись характером такого спілкування.

Практична частина спецсемінару являла собою одну з модифікацій тренінгу, оскільки зберігала всі його ознаки. Система вправ, диспутів, проблемних ситуацій підбиралась з врахуванням їх поступового ускладнення, змінення "Я"- образу, оскільки з кожним заняттям виникало нове пізнавальне завдання, результатом якого на ранніх етапах була конкретизація уявлень про себе та свої ціннісні орієнтації, а на наступних - розширення території "Я", переоцінка цінностей, отримання нових смислів. Після обговорення циклу педагогічних ситуацій, завдання було ускладнено до їх конкретного програвання. Задавались певні умови, а студенти по черзі виконували роль вчителя, демонструючи своїм вибором власні професійні цінності. В ході рольових ігор [3] у досліджуваних виникала потреба в тому, щоб цінності вчительської професії перетворились із явища "зовнішнього" в явище "внутрішнє", тобто стали їхніми власними, особистісними. В ході наступних дискусій досліджувани, аналізуючи дії і поведінку вчителя та учня,

усвідомлювали значущість тих ціннісних орієнтацій, опора на які дозволяла розв'язати педагогічну задачу.

Таким чином, якщо в пізнавальній частині практичного семінару студенти надавали пріоритетності таким ціннісним орієнтаціям вчителя як любов до дітей (76%), професіоналізм (56%), взаєморозуміння (40%), знання (28%) та покликання бути вчителем (12%), чесність (12%), доброта (12%), то в практичній частині поведінкового аспекту, відчувши себе в ролі вчителя, вони виділили такі ціннісні орієнтації, як взаєморозуміння (60%) та взаємоповага (60%), професіоналізм (36%), авторитет (16%). Це дозволяє зробити висновок про те, що акцент у ціннісних орієнтаціях вчителя в розумінні студентів змістився на ті, які вимагають знання психології, особливо вікової і педагогічної.

Висновки. Специфіка професії вчителя вимагає розвиненості гуманістичної спрямованості системи ціннісних орієнтацій, що забезпечує успішну аксіологічну діяльність, формування світоглядних позицій та визначення особистісного смислу педагогічної діяльності, а тому метою навчально-виховного процесу в педагогічному навчальному закладі має бути формування професійно-значущих утворень особистісної структури і, перш за все, ціннісних орієнтацій. Процес оволодіння цінностями вчительської професії у навчально-виховному процесі є можливим за виявлення і створення таких психолого-педагогічних умов, за яких такі цінності набувають цілісного, значущого, системного характеру і справляють регуляторний вплив на самостійність особистості. Ефективним засобом реалізації цих умов є активне групове навчання, яке забезпечує таку систему інтерперсональних зв'язків, коли дії і судження кожного студента попадають під контроль викладача, співучасників по розширенню ціннісних орієнтацій та внутрішнього ідеального спостерігача у вигляді самостереження, самоконтролю, самооцінки. Збереження під час занять всіх принципів та ознак тренінгу сприяє встановленню клімату психологічної близькості, взаємодопомозі, саморозкриттю та відвертості студентів.

Система роботи з цінностями майбутнього вчителя повинна ускладнюватись від самоусвідомлення та змінення "Я - образу" до розширення території "Я", переоцінки цінностей та отримання нових смислів.

Ефективними формами роботи є психогімнастичні вправи та аналіз і розв'язування життєвих і педагогічних ситуацій, які сприяли виробленню позитивної мотивації на майбутню професійну діяльність, зростанню альтруїстичної спрямованості діяльності вчителя, розширенню пізнавального інтересу до оволодіння обраною професією, зміщенню акцентів з професійно-предметних цінностей на особистісно зорієнтовані.

Спеціально організована система тренінгових занять допомагає студентам-майбутнім вчителям усвідомити свої життєві та професійні орієнтири і реальні засоби їх досягнення. В результаті значущі для студентів цілі й цінності інтегруються в цілісну систему професійного становлення.

Список використаних джерел

1. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання: науково-метод. посібник / І.Д.Бех. - К.: ІЗМН, 1998. - 204 с.
2. Долинська Л.В. Психологія ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя: навч.-метод. посібник / Л.В.Долинська, Н.П. Максимчук. – Кам'янець-Подільський: ФОП Сисин О. В., 2008. – 124с.
3. Игры - обучение, тренинг, досуг... / Под ред. В.В.Петрусинского. – Кн.5. – Педагогические игры. - М., 1994.- 136с.
4. Психологія самоактивності особистості учнів у виховному процесі: навч.-метод. посібник / За заг. ред. М.Й.Боришевського. -К.:ІЗМН,1998.-192с.
5. Роменець В.А. Психологія творчості / В.А. Роменець. - К., 1971.- 248с.
6. Семиченко В.А. Психолого - педагогічні проблеми підготовки майбутніх учителів в / В.А.Семиченко // Методичні рекомендації до вивчення спецкурсу «Психологічна структура професійної діяльності вчителя». - К.: КДП, 1991. - 69 с.

7. Скульський Р.П. Вивчення пріоритетних цінностей молоді та їх урахування в процесі виховання майбутніх вчителів / Р.П.Скульський // Цінності освіти і виховання / За заг. ред. О.В.Сухомлинської. - К., 1997. - С. 200-202.

8. Социология молодежи: Учебник / Под ред. проф. В.Т.Лисовского. СПб: Изд - во С. - Петербургского ун -та, 1996. - 460 с.

9. Яремчук С.В. Формування професійно-психологічної спрямованості майбутнього вчителя: автореф. дис. для здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец.19.00.07. «Вікова та педагогічна психологія» / С.В.Яремчук - К., 1999. - 18с.

1. Beh I.D. OsobistIsno zorIEntovane vihovannya: naukovо-metod. posIbnik / I.D.Beh. - K.: IZMN, 1998. - 204 s.

2. Dolinska L.V. PsihologIya tsInnIsnih orIEntatsIy maybutnogo vchitelya: navch.-metod. posIbnik / L.V.Dolinska, N.P. Maksimchuk. – Kam'yanets-PodIlskiy: FOP Sisin O. V., 2008. – 124s.

3. Igyri - obuchenie, trening, dosug... / Pod red. V.V.Petrusinskogo. –Kn.5. – Pedagogicheskie igryi. - M., 1994.- 136s.

4. PsihologIya samoaktivnostI osobistostI uchnIv u vihovnomu protsesI: navch.-metod. posIbnik / Za zag. red. M.Y.Borishevskogo. -K.:IZMN,1998.-192 s.

5. Romenets V.A. PsihologIya tvorchostI / V.A. Romenets. - K.,1971.- 248s.

6. Semichenko V.A. Psihologo - pedagogichni problemi pidgotovki maybutnih uchitelI v / V.A.Semichenko // Metodichni rekomendatsiYi do vivchennya spetskursu «Psihologichna struktura profesiynoYi diyalnosti vchitelya». - K.: KDPI, 1991. - 69 s.

7. Skulskiy R.P. Vivchennya prіoritetnih tsinnostey molodi ta Yih urahuvannya v protsesi vihovannya maybutnih vchitelIv / R.P.Skulskiy // Tsinnosti osviti i vihovannya / Za zag. red. O.V.SuhomlinskoYi. - K., 1997. - S. 200-202.

8. Sotsiologiya molodezhi: Uchebnik / Pod red. prof. V.T.Lisovskogo. SPb: Izd - vo S. - Peterburgskogo un -ta, 1996. - 460 s.

9. Yaremchuk S.V. Formuvannya profesIyno-psihologIchnoYi spryamovanostI maybutnogo vchitelya: avtoref. dis. dlya zdobuttya nauk. stupenya kand. psihol. nauk: spets.19.00.07. «VIkova ta pedagogIchna psihologIya» / S.V.Yaremchuk - K., 1999. - 18s.

N.P.PANCHUK

**MASTERING THE VALUES OF PEDAGOGICAL PROFESSION
IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL PREPARATION OF TEACHER**

The article is devoted to the problem of the process of mastering the values of the teacher's profession in teaching and educational process. This process is possible for finding and creation such psychological and pedagogical terms that such values as complete, meaningful, system character and regulator influence on independence of personality have been managed. The effective means of realization of these terms is the instruction of the active group that provides such system of impersonal connections, when actions and judgements of every student get under the control of teacher. The participants on the expansion of the valued orientations and internal ideal observer as an introspection, self-control, self-appraisal have been got under the control too. The climate of psychological closeness, mutual help, self-acting and franknesses of students during the studies of all the principles and training signs has been established and maintained.

The effective forms of work are psychological exercises and analysis and untiing of vital and pedagogical situations. These forms of work have been used in making of positive motivation on future professional activity, increasing of altruism orientation of activity of teacher, expansion of cognitive interest in a capture a select profession, displacement of accents from professional values on personality orientated.

Specially organized system of training work of the future teachers to realize the vital and professional reference-points and real facilities of their achievement has been devised. As a result the meaningful aims and values of the students have been integrated in the integral system of the professional development.

Keywords: values, personal values, professional values, personal self, professional self-structure of the individual, professional and pedagogical orientation, professional way.

Реферат

Специфіка професії вчителя вимагає розвиненості гуманістичної спрямованості системи ціннісних орієнтацій, що забезпечує успішну аксіологічну діяльність, формування світоглядних позицій та визначення особистісного смислу педагогічної діяльності, а тому метою навчально-виховного процесу в педагогічному навчальному закладі має бути формування професійно-значущих утворень особистісної структури і, перш за все, ціннісних орієнтацій.

Процес оволодіння цінностями вчительської професії у навчально-виховному процесі є можливим за виявлення і створення таких психолого-педагогічних умов, за яких такі цінності набувають цілісного, значущого, системного характеру і справляють регуляторний вплив на самостійність особистості. Ефективним засобом реалізації цих умов є активне групове навчання, яке забезпечує таку систему інтерперсональних зв'язків, коли дії і судження кожного студента попадають під контроль викладача, співучасників по розширенню ціннісних орієнтацій та внутрішнього ідеального спостерігача у вигляді самопостереження, самоконтролю, самооцінки. Збереження під час занять всіх принципів та ознак тренінгу сприяє встановленню клімату психологічної близькості, взаємодопомозі, саморозкриттю та відвертості студентів.

Система роботи з цінностями майбутнього вчителя повинна ускладнюватись від самоусвідомлення та змінення "Я - образу" до розширення території "Я", переоцінки цінностей та отримання нових смислів.

Ефективними формами роботи є психологічні вправи та аналіз і розв'язування життєвих і педагогічних ситуацій, які сприяли виробленню позитивної мотивації на майбутню професійну діяльність, зростанню альтруїстичної спрямованості діяльності вчителя, розширенню пізнавального

інтересу до оволодіння обраною професією, зміщенню акцентів з професійно-предметних цінностей на особистісно зорієтовані.

Спеціально організована система тренінгових занять допомагає студентам-майбутнім вчителям усвідомити свої життєві та професійні орієнтири і реальні засоби їх досягнення. В результаті значущі для студентів цілі й цінності інтегруються в цілісну систему професійного становлення.

Відомості про автора

Панчук Наталія Петрівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології освіти (Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка).

+30974554345, nataliapanchuk697@gmail.ru